

İSTANBUL BAROSU BAŞKANI AV. MUAMMER AYDIN'IN "SPOR VE HAK" KONULU SÖYLEŞİDE YAPTIĞI KONUŞMA

Sayın Katılımcılar, Değerli Konuklar, İstanbul Barosu Spor Hukuku Komisyonu tarafından düzenlenen "**Sporun bir 'hak' olarak insan yaşamındaki yeri ile olimpik yaşamdaki rolü**" konulu panelimize hoş geldiniz.

Öncelikle belirtmek isterim ki spor; evrensel kültürün bir parçası, dili, ırkı, dini, tabiyeti, farklı insanları birleştiren önemli bir vasıta ve dünya barışına katkı sağlayan bir etkinliktir.

Çeşitli kaynaklarda spor; belirli ölçüde güç ve beceri gerektiren yarışmalı ve eğlenceli etkinlikler olarak tanımlanmaktadır. Spor; fiziksel faydalarının yanı sıra aynı zamanda insanların ruhsal sağlığını da olumlu yönde etkilemek, sosyal ve moral kazançlar sağlamak amacı ile yapılan hareketlerin bütünü de ifade eder. Keza filologlarca ifade edildiği üzere "spor" kelimesi, Latince kökenli olup "Disporter/Desport" yani "eğlenmek, dikkati başka bir alana yönlendirmek" anlamına gelen sözcüklerden türetilerek 17. y.y.ın sonrasında ilk hecenin düşmesi kaidesiyle "Sport" biçimiyle günümüze taşınmış bir kelimedir.

Sporun bir 'hak' olarak insan yaşamındaki yeri ile olimpik yaşamdaki rolü düşünüldüğünde insanlık tarihinde bugünkü tanımıyla sporun ne zaman başladığı sorusu akla gelmektedir. İnsanoğlu, bilinen tarihinin başlangıcından beri öncelikle kendi egolarını tatmin etmek amacıyla kendisi için dolayısıyla da içinde bulunduğu toplum için çalışmış ve efor sarf etmiştir. Bununla beraber, çalışan bütün bu insanların spor yaptığını söylemek mümkün değildir. Bu bakımdan insanların bugünkü tanımıyla ne zaman spor yapmaya başladıklarını belirlemek hemen hemen olanaksızdır. Araştırmalar sonucunda ortaya çıkan genel görüş uyarınca; spor, insanlığın yeryüzüne yayılmasıyla başlamıştır. Zira aksi bir görüşü kabul ederek insanın doğadaki ilk hareketini spor olarak kabul etmek ve sporu, vücudu çalıştırmak suretiyle elde edilen güçle bazı işleri yapmak anlamında kullanmak, ilk çağlardan bugüne dek yapılan her türlü çalışmanın spor olduğunun kabullenilmesi anlamına gelir ki bu da mantıklı bir sonuç gibi gözükmemektedir.

Terminolojik ve etimolojik tanımda da belirttiğim gibi sportif öğelerin tümünde dinlenmek ve eğlenmek olduğu kadar aynı zamanda toplumla özdeşleşmek yani sosyal açıdan kaynaşmak amacı da mevcuttur. Sporun bu niteliği, hususiyetle Antik Yunan'da Olympia kentinde Olimpiyat Oyunları'nın yapılmaya başlamasıyla daha da belirginleşmiştir. Öyle ki savaşta olan Yunan polislerinin, olimpiyatlar süresince savaşa ara vererek savaş meydanındaki üstünlük ve hâkimiyet mücadelelerini olimpiyat oyunlarında üstünlük sağlama çabasına dönüştürdükleri dahi bilinmektedir. Keza Yunan polisleri bu oyunları hem savaşa yönelik fiziksel bir çalışma hem de askeri güç gösterisi olarak kabul etmiş ve bu bakımdan olimpiyat oyunlarına değer vermişlerdir. Olimpiyat Oyunları, Yunan yarımadasının Koma İmparatorluğu tarafından ele geçirilmesinden sonra daha da geliştirilmiş hatta Koma İmparatorluğu topraklarında yaşayan her ulustan ve her sınıftan insanın oyunlara katılımına izin verilerek oyunlara uluslar arası bir nitelik kazandırılmış ve bu yolla sporun etimolojik kökenine ve sosyokültürel amacına uygun bir misyon yüklenmiştir. Böylece başlangıcı M.Ö. 14. yüzyıla kadar uzanan ve M.O. 776 yılından itibaren 12 yüzyıl boyunca hiç ara verilmeden, her dört yılda bir oyunlar tekrarlanan oyunlar, Koma İmparatorluğu'nun resmi dini haline gelen Hristiyan inanışlarına aykırı olduğu gerekçesiyle 393 yılında İmparator Theodosius tarafından kaldırılana kadar tarih sahnesinde sosyalleşme alanında önemli faktörlerden biri olarak yerini almıştır.

Oyunları tekrar organize etme çabası 19. yüzyılın ortalarında Alman arkeologların Olympia antik kentinin kalıntılarını bulmasından itibaren artmış ve nihayet 1870 -1871 Almanya-Fransa savaşından yenik ayrılan Fransa'nın savaşı kaybetme nedenini Fransa'da gerçek

anlamda fiziksel eğitimin verilmemesine bağlayan ve bunu sporla aşma düşüncesine giren Baron de Coubertin'in çabalarıyla 16-23 Haziran 1894 tarihleri arasında Paris'te (Sorbonne Üniversitesi) düzenlenen kongrede ilk modern olimpiyat oyunlarının da antik oyunların doğum yeri olan Atina'da, 1896 yılında yapılmasına karar verilmiştir. Ayrıca Oyunları organize etmek için Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) kurulmuştur.

Baron de Coubertin, temelde, gençliğin sadece kapalı sınıflarda değil aynı zamanda, açık havada spor yaparak yetişmesi gerektiğini düşünerek Fransa'da çağın gerisinde kalan eğitim ve spor kuruluşlarına yeni bir sistem getirmek istemiştir. Ancak bir diğer amacı da spor ile ülkeleri birbirlerine yaklaştırarak bu yolla yapılan rekabet ile savaşları önlemek olmuştur. Nitekim 5 kıtayı temsilen ilk kez 1920 Olimpiyatlarında kullanılan Olimpiyat Bayrağı ve bu beş kıtanın üzerinde parlayan tek bir güneşi sembolize eden ve güneş ışınlarından yararlanılarak bir büyütle yakılarak oyunlar devam ettiği sürece söndürülmeyen olimpiyat meşalesi de onun bu amacının kabul gördüğünün en önemli göstergelerindedir.

Değerli Katılımcılar;

Bütün bu bilgilerin ışığında gördüğümüz üzere günümüz anlayışında spor, ilk başta çok önemli bir kitle eğitim vasıtasıdır. Spor; insan bedenini fiziki yönüyle geliştirdiği gibi oyunlar, hareketler, yarışmalar vasıtasıyla aynı zamanda insan seviyesini, egosunu, davranış niteliğini ve psişik yapısını belirleyen yeni bir bilim dalıdır. Sporun, bu şekilde, yeni bir bilim dalı olarak ortaya çıkmasında sporun sağladığı bedensel ve ruhsal anlamdaki doyum olanaklarının, serbest zamanları ve yaşam seviyeleri düzenli olarak artan sanayileşmiş ülkelerde yaşayan insanların özlemine duyduğu yeni bir yaşam şeklinin ayrılmaz bir parçasını teşkil etmesinin büyük bir etkisi vardır.

Sosyal bir uğraş olarak yaşam alanına girdiği 1900'lü yıllarda spor, etki alanı daraltılmış, sadece güçlü olanların veya güçlü olmak isteyenlerin keyfi niteliğinde bir uğraş olmuş; sosyal sınıflar arasındaki sınırların kalkmaya ve sporun yavaş yavaş toplumun diğer kesimlerinin de ilgisini çekmeye başladığı II. Dünya Savaşı'ndan sonraki yıllardaysa seyir zevki sağlayan bir aktivite olarak görülmeye başlanmış ve nihayetinde spor, kısa süre içinde büyük mesafeler kat ederek sosyo -ekonomik olarak güçlü bir sınıfın tekelinde olan bir keyif olmaktan çıkarak bir sanayi halini almıştır.

Biz hukukçular açısından önemli olan nokta, sporun ekonomik gelişiminden çok, artan sorunları ve kendine özgü yapısı itibarıyla kendi hukuki normlarına ihtiyaç duyup duymayacağı olmuştur. Bu noktada açıkça görülmektedir ki; spor, geçirdiği aşamalar nedeniyle, ister keyif ister sanayi olarak algılsın, kurallarının bağımsızlığı ve işleyişindeki farklılık nedeniyle ayrı bir disiplin olarak kendi hukukuna gereksinim duymaktadır. Sporun duyduğu bu gereksinimin, toplumun genel düzenini, sağlığını ve yararını korumayı amaç edinen ceza hukuku, borçlar hukuku veya iş hukuku gibi temel hukuk disiplinleriyle giderilmesi de olası değildir. İşte bu noktada ulusal sınırları aşan çoktan uluslar arası boyutlara ulaşmış olan sporun kendi hukukuna olan ihtiyacı iyice belirleşmiş 1995'teki Bosman Kararları ile sporda ve spor hukukunda önemli bir etki yaratan Avrupa Adalet Divanı, bu etkisini Maros Kolpak ve Abdrevv Neil Webster kararları ile daha da arttırarak spor hukukunun gelişimine öncülük etmiştir.

Bugün Spor Hukuku, Avrupa ve Amerika'da özellikle 1970'li yılların ikinci yarısından itibaren aşamalı olarak bağımsız bir hukuk disiplini haline gelmiş ve kurumsallaşmıştır. Türkiye'de ise 1938 ve sonrası yıllarda yani batılı toplumlardan çok daha önce "BEDEN TERBİYESİ VE SPOR" adlı derginin iç sayısında (1940/24, 1941/25, 1941/26) Necdet AZAK imzasıyla ve "SPOR H11 Ki)Ki!" başlığı altında bir yazı dizisinin yayımlandığı bilinmekteyken, bu ilk tespitlerin daha sonraları kaybolup gittiği ve futbolun, iş adamlarının

kulüp başkanlığı yaptığı ve bazı büyük kulüplerin bütçelerinin çok yüksek miktarlara ulaştığı bir sanayi haline geldiği yakın zamana kadar bu alandaki gelişmelerin oldukça yavaşladığı görülmektedir.

Oysaki sporun tanımında belirtildiği ve Olimpiyatlar ile de amaç edinildiği üzere spor; dinlenmek ve eğlenmek olduğu kadar aynı zamanda toplumla özdeşleşmek yani sosyal açıdan kaynaşmak amacı da taşıyan, belirli ölçüde güç ve beceri gerektiren fiziksel aktiviteler bütünü olması sebebiyle korunması gereken en temel haklardan biri niteliğindedir. Nitekim ülkemizde de 1982 anayasasının 59/1 maddesindeki: "**Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder.**" hükmü de bunu açıkça ortaya koyar niteliktedir. Bununla beraber, ülkemizde, bu hükümlerle meşalesi yanan spor ve spor hukuku, halen daha tam anlamıyla ayakları yere basan, temel normları oluşmuş ya da içtihadı bir geçmişe kavuşmuş değildir. Buna karşılık spor hem 1982 Anayasası'nda (17, 42, 48, 49 ve 59. maddeler) temel bir hak olarak devlete karşı korunmuş ve devletin himayesine bırakılmış hem de özel hukukta kişilik hakları (1V1K md.23) kapsamı içinde diğer şahıslara karşı sübjektif bir hak olarak tanınmıştır.

Değerli katılımcılar;

Görüldüğü üzere spor ve Olimpiyatlar, geçmişi çok eskilere dayanan kavramlar olmalarına rağmen hukuki olarak himaye altına alınmaları henüz çok yenidir. Bu noktada Baron de Coubertin'in sporu ve dolayısıyla Olimpiyatları, çağın gerisinde kalan bir eğitim anlayışını düzeltmek, spor kuruluşlarına yeni bir sistem getirmek ve en önemlisi ülkeleri birbirlerine yakınlaştırarak bu yolla yapılan rekabet ile savaşları önlemek için bir araç olarak gördüğünü bir kez daha hatırlatmak istiyorum. Zira bu durumun, sporun insan yaşamındaki yerini en iyi şekilde açıkladığını ve sporun, kurallarının bağımsızlığı ve işleyişindeki farklılık nedeniyle olduğu kadar bütün bu diğer sebeplerle de kendine özgü bir hukuka gereksinim duymasının ve dolayısıyla "spor ve hak" kavramlarının iç içe girerek bu alanda hukuksal bir himaye yaratılması gerektiğinin en önemli göstergesi olduğunu belirtmek istiyorum.

Sayın Katılımcılar, Değerli Konuklar, İstanbul Barosu Spor Hukuku Komisyonu tarafından düzenlenen "Sporun bir 'hak' olarak insan yaşamındaki yeri ile olimpik yaşamdaki rolü" konulu panelimize bir kez daha hoş geldiniz diyor ve sizlere burada olduğunuz için teşekkür ediyorum.

(24 Şubat 2009)